

מראי מקומות- סנהדרין נ"ג

רק סקילה לחודא, ולכן לא כייל לה בהדי שאר עריות דאית בהו חיוב כרת. ואף דהמהר"ח אור זרוע כ' דהמהר"ם חזר בו, עכ"פ ממתני' איכא סעד לסברתו הראשונה.

(ד) **הבא על האם חייב עליה משום אם ומשום אשת אב- פרש"י**, בין אם נתקדשה לאביה קודם שילדתו, שלא ילדתו בזנות, או אף אם ילדתו בזנות, ואח"כ נשאה אביו. אולם ע' במנחת חינוך (ק"צ, א') שדייק מדברי החינוך שם דס"ל דרק אם נשאה אביו קודם שילדתו, אבל אם נשאה אח"כ, אינו חייב משום אשת אב

[ולכא' דיוקו הוא ממה ש' החינוך "שהבא על אמו שהיא אשת אביו, כלומר שלא היתה אנוסתו, חייב שתיים", ולרש"י שייך שחייב שתיים אפי' אם היתה אנוסתו]. וביאור המנ"ח דמה דאינו חייב שתיים אם קדשה אח"כ, היינו משום דלכא' אין איסור אשת אב חל על איסור אם (ורק היכא דכשילדתו היתה כבר אשת אב, א"כ חלו בהדי). אך הוסיף דאם יש להאב בנים מאשה אחרת, א"כ הוי איסור מוסיף כלפי אלו הבנים, וממילא גם בנה יהי' חייב עליה שתיים. ועוד כ' דלכא' אם יש להאב קרובים אחרים דנאסרו עליה מחמת הנישואין לאביו, ג"כ שייך בזה איסור מוסיף, והגם דאין איסור משם א', מ"מ סגי בזה להיות נקרא איסור מוסיף (וע"ע בערוך לנר, ולכא' משמע דבאמת פ' דמה דס"ל לרש"י דחייב שתיים, היינו דוקא בכה"ג דשייך בה איסור מוסיף, ולדבריו לכא' אין מח' בין רש"י והחינוך).

(ה) **בין מן האירוסין- פרש"י**, והך קיחה קידושין היא, דגמרי' קיחה קיחה משדה עפרון. והק' המרומי שדה, למה צריך להביא מזה להוכיח דאירוסתו היא אשתו, הרי כתיב מפורש בנערה המאורסה על דבר אשר ענה את אשת רעהו, אלמא דאשתו היא, והניח בקו'. [ולכא' ראית רש"י ג"כ צע"ק, מהו הראי' מהא דגמרי' קיחה קיחה משדה עפרון דמייירי לענין אירוסין, אולי לעולם קיחה הוי נישואין, ובאמת שייך נישואין ע"י כסף, וכמו דהגמ' צידד בריש קידושין, וא"כ אין מוכח מהא דילפי' קיחה קיחה דע"כ היינו קידושין ולא נישואין, וצ"ע.]

(ו) **איסור מצוה וכו'- פרש"י**, דאע"ג דבחיבי כריתות אמרי' דאין צריכין חליצה ופטורין בלא כלום, באיסורי לאו מרבינן דצריכין

(א) **אילימא אשת איש קא קשיא לי', למיתא ולמיגמר מות ימות מאוב וידעוני- הק' הסנהדרין קטנה**, מהו הקו', הרי ג"ש הוא קבלת איש מפי איש מרבו, וא"כ מהו הקו' שיגמר ג"ש אחרת. ותי' דאולי הגמ' עכשיו אזיל בשי' ר' יונתן דס"ל דילפי' מיתה בידי אדם ממיתה בידי שמים, וא"כ שפיר הוי אשת איש הלמד, וא"כ שפיר יש להק' שיהי' המלמד אוב וידעוני. [ולכא' יש ליישב בפשיטות ע"פ החכמה בצלאל (פתחי נדה, נדה כב:) שהבאנו לעיל, דכל המסורה הוא רק על התיבות, ולא על המקומות בכלל, א"כ שפיר הק' הגמ'.]

(ב) **עד דגמרי מאוב וידעוני, ליגמרו מאשת איש, דאי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה, וכו'- הק' הסנהדרין קטנה**, הא קיי"ל דכל היכא דאיכא להקיש לקולא ולחומרא דמקשינן לחומרא, וא"כ מהו קו' הגמ' כאן דהו"ל לעשות ג"ש לקולא (וע"ש דהוכיח דמה דאמרי' דמקשינן לחומרא אי"ז מתורת ספק, דיהי' שייך לומר בזה ספק נפשות להקל, דהא בדיני ממונות עושין כן ג"כ, וכמבואר בב"ק [ג.], וכ' תוס' שם דמה דמקשי' לחומרא מדה היא בתורה, לא שנא לענין איסורא ולא שנא לענין ממונא, וא"כ לכא' ה"ה לענין דיני נפשות). וכ' דלכא' צ"ל דמדה זו דמקשינן לחומרא נאמר רק לענין היקש, דעל כרחין זהו ההיקש. אבל לענין ג"ש, דלא נמסר לנו אלא הלמד, ולא המלמד, א"כ היכא דחז"ל אין יודעין בבירור מהו המלמד, אז לכא' הוי ככל ספיקות דדיני נפשות, ואמרי' דספק נפשות להקל.

(ג) **והבא על נערה המאורסה- ע' בתוס' יו"ט** שהעיר על סדר המשנה, הרי נערה המאורסה מהעריות היא, ולכן לכא' הו"ל לשנותה אצל העריות. וכ' דהמשנה סידר ע"פ סדר הפרשיות (בערך), ולכן כיון דהעריות נשנית בפ' אחרי מות, כללם ביחד, משא"כ נערה המאורסה, דלא הזכיר התורה עד פרשת כי תצא, לכן לא נשנית המשנה דינה עד אחר כן, ולא נשנית עם שאר העריות. וע"ע בחי' ר' מאיר שמחה כאן שכ' להביא סעד מזה לשי' המהר"ם מרוטנברג (הובא בתוס' הרא"ש ביבמות) דבנערה המאורסה ליכא חיוב כרת,

אמך היא, בזה שפיר ממעטינן דהיכא שהיא אמו וג"כ אשת אביו, אינו חייב אלא משום אמו (ולפי דברי המהרש"א, לא גרסי "ולא" משום איסור אם). וע"ע ברש"ש דגרס "ולא" משום איסור אם, וביאר דברי רש"י ככה, דקרא קמא מיירי באשת אב וגם באם, ולכן שפיר יכולין לומר דקרא דאמך היא בא למעט ולומר דהיכא שהיא אשת אביו וגם אמו דהתורה אמרה דאינו חייב אלא משום אמו. אבל קרא בתרא לא הזכיר כלל דמיירי באמו, ולכן אין שייך לומר דהתורה מיעטה לומר דאינו חייב משום אם, דמהכ"ת דמיירי באם בכלל.

(ט) **סיכום הסוגיא- ע' במשנה למלך (איסורי ביאה ב', ב') (שהביא דד' יתורי כתיבי בפרשה, א) ערות אביך (דהא כתיב אחריו ערות אשת אביך), ב) אמך היא, ג) ערוך אביך היא, ד) ערות אביו גילה. וע"ש שביאר איך למדין ר' יהודה ורבנן כל הדרשות.**

חליצה, משום דרשה דיבמתו יבמתו, דיש לך אחרת שעולה לחליצה ואינה עולה לייבום. אולם בדברי רש"י שאחר זה הק' לימא דאתי עשה דייבום ודחי ללא תעשה, ותי' דגזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני'. והק' המהרש"א, אי משום הגזירה דביאה ראשונה אטו ביאה שני', א"כ ל"ל קרא דיבמתו (ובשאגת ארי' [ססל"ג, צוין בגלה"ש כאן] הוסיף להק' דלמסקנא לא מרבי' חייבי לאווין מיבמתו, אלא דגוזרין ביאה ראשונה וכו'). וביאר דדברים מעורבים אי', דלענין חייבי עשה, או חייבי לאווין ועשה, דבזה אין שייך שהעשה ידחה האיסור, שהרי אין עשה דוחה העשה, וגם אינו דוחה לאו ועשה, אז אמרי' דצריכין ריבוי לומר דאף דמדאורייתא אינו עולה לייבום, מ"מ צריכין חליצה. אבל בחייבי לאווין גרידא, דבזה מעיקר הדין עולה לייבום, אלא דגזרי' ביאה ראשונה אטו ביאה שני', ולכן ודאי צריכה חליצה.

(ז) **אלא מעתה, ערות אשת אביך לא תגלה... קאי הכא וממעט לה, קאי הכא וממעט לה- הק' רעק"א, לימא דקרא דאשת אביך ממעט אמך היכא דבאו בבת אחת, דאז רצה התורה לחייב משום אשת אב, ואידך קרא דאמך היא מיירי בילדתו בזנות ואח"כ קדשה אביו, דאיסור אמו לא פקע, ובזה אתא התורה למעט ולומר דאינו חייב אלא משום אמו, ואין חל עליו גם האיסור אשת אב, והניח בקר'.**

(ח) **אלא אמר רבא וכו'- ע' בפרש"י, ודבריו אינם ברורים כ"כ, ופי' המהרש"א (גם דבריו אינם ברורים כ"כ, אבל כן לכאז' נראה בכוונתו), דכיון דכתיב בפסוק ראשון ערות אביך וערות אמך לא תגלה, קרא זה מדבר באשת אביו בין שהיא אמו או לא, ובפסוק זה לא כתיב המיעוט דאביך היא, אלא בפסוק שאחר זה, בפסוק דדיבור בפירוש בערות אשת אביך. ועל מה דיבר פסוק זה השני, הרי כבר כבר כתי' אשת אב, אע"כ דמיירי דאשת אביו שהיא ג"כ אשת איש, ובא התורה למעט ולומר דאינו חייב משום אשת איש, רק משום אשת אב (דאם הי' המיעוט על האם, הו"ל למכתב המיעוט בפסוק שלפני זה). משא"כ באמו, דנאמר המיעוט בקרא קמא, דכתי' בה**